

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 369

Przemiany strukturalne i koniunkturalne na światowych rynkach

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska, Barbara Majewska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-478-3 (całość)
ISBN 978-83-7695-451-6 (tom 1)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Franciszek Adameczuk: Identyfikacja modelu klastra oraz etapu jego rozwoju na przykładzie klastra ceramika i turystyka	11
Łukasz Ambroziak: Ocena pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich UE w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi ...	25
Eric Ambukita: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Demokratycznej Republice Konga w latach 2009-2012.....	36
Zbigniew Bentyn: Rola e-logistyki w procesie adaptacji struktury łańcucha dostaw do potrzeb klientów	48
Zbigniew Biniek: Proces wprowadzenia euro na Łotwie – wnioski dla Polski	58
Sebastian Bobowski: Implikacje ekonomiczne i polityczne projektu trójstronnego porozumienia o wolnym handlu Chiny – Japonia – Republika Korei	67
Elżbieta Bombińska: Pozycja państw azjatyckich w światowym eksporcie usług na początku XXI wieku.....	78
Jarosław Brach: Europejski – unijny drogowy transport ładunków w procesach internacjonalizacji i globalizacji – przyczyny sukcesu tej gałęzi	89
Dominika Brzęczek-Nester: Zmiany struktury geograficznej oraz struktury przedmiotowej obrotów towarowych w polskim handlu zagranicznym w latach 1999-2012.....	113
Anna Chrzęściewska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Meksyku.....	129
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberla: Polska i Polacy w oczach młodych Europejczyków studiujących na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Stereotypy a decyzje edukacyjne.....	138
Małgorzata Czarnas: Atrakcyjność lokalizacji usług offshoringowych w Polsce na tle wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej.....	148
Małgorzata Czermińska: Graniczny ruch towarowy w Unii Europejskiej – wybrane aspekty z punktu widzenia procedur celnych	160
Małgorzata Domiter: Jakość instytucjonalna a zjawisko kłęski bogactwa	174
Jerzy Dudziński: Nowe relacje cen w handlu międzynarodowym a rola Chin w gospodarce światowej	188
Elżbieta Golemska, Małgorzata Szczyt: Wpływ logistyki międzynarodowej na przemiany strukturalne i koniunkturalne na rynkach światowych..	198
Eugeniusz Gostomski: Łotwy droga do strefy euro.....	209
Monika Grottel: Polska Służba Celna w realizacji innowacyjnego systemu obsługi podmiotów gospodarczych	219

Marcin Haberla: Przesłanki tworzenia klastrów i inicjatyw klastrowych w Polsce oraz cele ich funkcjonowania w świetle wyników badań własnych.....	230
Agnieszka Hajdukiewicz: Przyczyny wzrostu światowych cen produktów rolno-spożywczych w pierwszej dekadzie XXI wieku.....	239
Rafał Hryniewiecki: Geopolityczne implikacje zmian na światowych rynkach energetycznych – przypadek Kataru	251
Anna H. Jankowiak: Lokalizacja w klastrze jako motyw internacjonalizacji przedsiębiorstw	263
Dorota Agata Jarema: Reforma przedsiębiorstw państwowych w Chińskiej Republice Ludowej.....	272
Artur Klimek: Zmiany w polskich przedsiębiorstwach wskutek umiędzynarodowienia	288
Karolina Łopacińska: Inwestycje bezpośrednie chińskich przedsiębiorstw na rynku europejskim w przekroju branż	298
Marek Maciejewski: Specjalizacja i konkurencyjność eksportu państw Unii Europejskiej na rynki zewnętrzne.....	309
Dominika Malchar-Michalska: Polski eksport owoców i przetworów z owoców w latach 2001-2012	320
Joanna Michalczyk: Ewolucja polityki rolnej Unii Europejskiej na tle koncepcji zrównoważonego rozwoju	333
Wawrzyniec Michalczyk: Zmienność kursu złotego względem euro na tle innych walut krajów Unii Europejskiej	351
Bartosz Michalski: Zaawansowanie technologiczne polskiej wymiany handlowej w perspektywie problematyki bezpieczeństwa ekonomicznego. Przypadek sektorów <i>low-tech</i> w latach 2001-2012	363
Magdalena Myszowska: Atrakcyjność krajów Europy Środkowo-Wschodniej jako miejsca lokalizacji offshoringu usług	376

Summaries

Franciszek Adamczuk: Cluster model identification and its development stage on the example of ceramics and tourism cluster	24
Łukasz Ambroziak: The assessment of the competitive position of the new EU member states in foreign trade of agri-food products	35
Eric Ambukita: Foreign direct investment in the Democratic Republic of Congo in the years 2009-2012.....	47
Zbigniew Bentyn: The role of e-logistics in the process of adapting the structure of the supply chain to customer needs.....	57
Zbigniew Biniek: The process of euro introduction in Latvia – conclusions for Poland	66

Sebastian Bobowski: Economic and political implications of the project of China – Japan – Republic of Korea trilateral free trade agreement.....	77
Elżbieta Bombińska: The position of Asiatic countries in the world's export of services at the beginning of XXI century.....	88
Jarosław Brach: European – European Union road freight transport in the processes of internationalization and globalization – reasons behind the success of that mode	112
Dominika Brzęczek-Nester: Spatial-structural changes in Poland's foreign trade in 1999-2012.....	128
Anna Chrzęściewska: Foreign direct investment inflows to Mexico	137
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberla: Poland and Polish people in the eyes of young Europeans studying at the University of Economics in Wrocław. Stereotypes vs. educational decisions.....	147
Malgorzata Czarnas: Attractiveness of the offshoring services location in Poland against chosen Central and Eastern Europe countries.....	157
Malgorzata Czermińska: Border freight traffic in the European Union – some aspects from the point of view of customs procedures	173
Malgorzata Domiter: Institutional Quality and its relation to “the paradox of plenty” phenomenon.....	187
Jerzy Dudziński: New price relations in international trade and the role of China in the world economy.....	197
Elżbieta Golemska, Malgorzata Szczyt: Influence of international logistics on structural and economic changes on the global markets.....	208
Eugeniusz Gostomski: The Latvian way to the European Monetary Union ..	218
Monika Grottel: Polish Customs Authority in the implementation of innovative system of services for entrepreneurs.....	229
Marcin Haberla: Premises of clusters and cluster initiatives creation in Poland and the aims of their functioning in the light of own surveys	238
Agnieszka Hajdukiewicz: Reasons for the increase in world prices of agricultural products in the first decade of the XXI century	250
Rafał Hryniewiecki: Qatar and the geopolitical implications of the new developments on global energy markets	262
Anna H. Jankowiak: Location in the cluster as a motive of internationalization of enterprises	271
Dorota Agata Jarema: Reform of the State-Owned Enterprises in the Peoples Republic of China.....	286
Artur Klimek: Changes in Polish enterprises resulting from internationalization	297
Karolina Łopacińska: Direct investment of Chinese enterprises on the European market branch in the cross section of industries	308
Marek Maciejewski: Specialization and competitiveness of export of the EU countries to external markets	319

Dominika Malchar-Michalska: Polish export of fruit and fruit preparations in the period 2001-2012.....	332
Joanna Michalczyk: The evolution of European Union's agricultural policy against the background of the conception of sustainable development.....	350
Wawrzyniec Michalczyk: The volatility of the zloty's exchange rate to the euro against the background of other currencies of the European Union member states	361
Bartosz Michalski: Technological intensity of Polish foreign trade in the perspective of the concept of economic security. The case of low-tech sectors in the period 2001-2012	375
Magdalena Myszkowska: The attractiveness of Central and Eastern Europe countries for services offshoring.....	386

Dominika Brzeczek-Nester

Uniwersytet Wrocławski

e-mail: dominika.brzeczek-nester@uni.wroc.pl

**ZMIANY STRUKTURY GEOGRAFICZNEJ
ORAZ STRUKTURY PRZEDMIOTOWEJ
OBROTÓW TOWAROWYCH W POLSKIM
HANDLU ZAGRANICZNYM W LATACH 1999-2012**

Streszczenie: Praca składa się z części ogólnej i szczegółowej. W pierwszej części dokonano analizy struktury geograficznej handlu zagranicznego Polski pod kątem grup krajów oraz struktury branżowej polskiego handlu zagranicznego pod kątem wartości i udziałów sekcji nomenklatury SITC. W drugiej części przedstawiono strukturę eksportu według najważniejszych krajów przeznaczenia, strukturę importu według najważniejszych krajów pochodzenia oraz zaprezentowano szczegółową strukturę importu i eksportu ważniejszych towarów nomenklatury CN. Celem pracy jest określenie zmian geograficznej i przedmiotowej struktury obrotów towarowych polskiego handlu zagranicznego w latach 1999-2012. Przedmiotem badań jest handel zagraniczny Polski w wąskim znaczeniu. W pracy przedstawiono wartości odnoszące się do eksportu i importu w sensie obrotu towarowego – tylko wywóz i przywóz towarów. W tekście wykorzystano dane statystyczne publikowane przez Główny Urząd Statystyczny w Rocznikach Statystycznych Handlu Zagranicznego.

Słowa kluczowe: struktura geograficzna, struktura towarowa, handel zagraniczny, Polska, przemiany strukturalne.

DOI: 10.15611/pn.2014.369.1.09

1. Wstęp

Praca składa się z dwóch części – ogólnej i szczegółowej. W pierwszej części dokonano analizy struktury geograficznej handlu zagranicznego Polski pod kątem grup krajów – kraje rozwinięte (w tym kraje Unii Europejskiej), kraje rozwijające się i kraje Europy Środkowo-Wschodniej¹ oraz obliczono jednopodstawowy indeks dynamiki dla obrotów polskiego handlu zagranicznego w tych grupach krajów, a tak-

¹ Podział na kraje rozwinięte, kraje rozwijające się oraz kraje Europy Środkowo-Wschodniej zastosowano za: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2013, GUS, Warszawa 2013, s. 11.

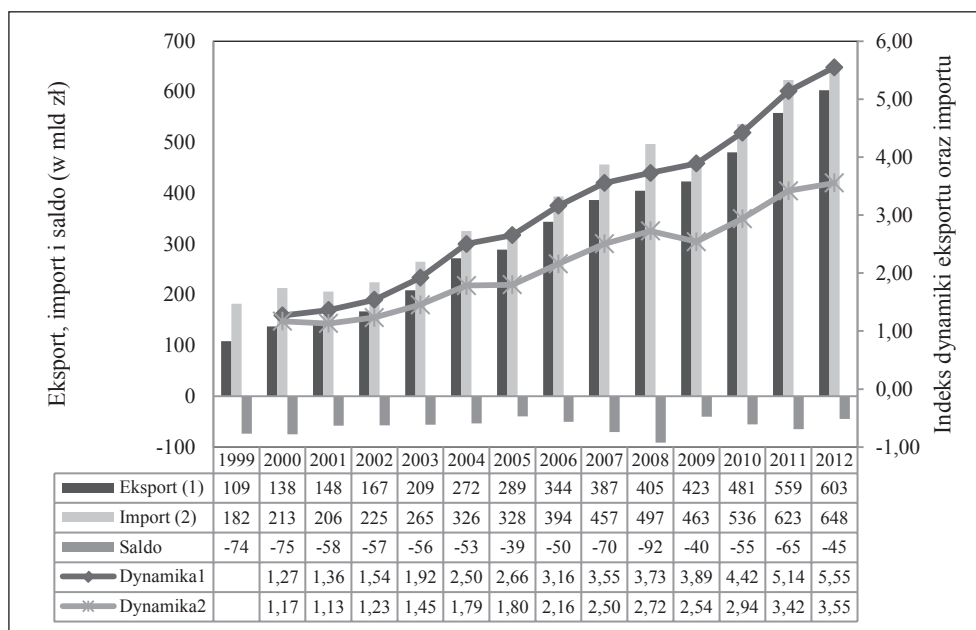
że zaprezentowano strukturę branżową polskiego handlu zagranicznego pod kątem wartości i udziałów sekcji nomenklatury SITC. Obliczono ponadto wskaźnik stopnia przekształceń struktury.

Natomiast druga część pracy stanowi uszczegółowienie wcześniej zaprezentowanych wątków. Przedstawiono w niej strukturę eksportu według najważniejszych krajów przeznaczenia oraz strukturę importu według najważniejszych krajów pochodzenia, wraz z wyliczeniem wskaźników koncentracji geograficznej eksportu i importu, a także zaprezentowano najważniejsze towary w imporcie i w eksporcie Polski według nomenklatury CN, wraz z analizą wskaźników koncentracji towarowej handlu zagranicznego Polski. Celem pracy jest określenie zmian struktury geograficznej oraz zmian struktury przedmiotowej obrotów towarowych polskiego handlu zagranicznego w latach 1999-2012. Przedmiotem badań jest handel zagraniczny Polski w wąskim znaczeniu, czyli sprzedaż za granicę i zakup za granicę dóbr materialnych. W pracy przedstawione zostały wartości odnoszące się do eksportu oraz importu w sensie obrotu towarowego – tylko wywóz i przywóz towarów. Dane w eksporcie dotyczą krajów przeznaczenia, tj. krajów miejsca konsumpcji (ostatecznego zużycia lub przetworzenia). Kraje w imporcie są klasyfikowane według miejsca pochodzenia, za które uważa się kraj wytworzenia lub przetworzenia. W artykule zastosowano metodę analizy danych statystycznych oraz metodę statystyczną (do obliczenia wskaźnika stopnia przekształceń struktury oraz wskaźników koncentracji towarowej i koncentracji geograficznej eksportu i importu). Wykorzystane w pracy metody badawcze zostały wsparte technicznymi sposobami prezentacji zagadnień i danych, przede wszystkim techniką tabelaryczną oraz graficzną (tabele i wykresy). Wszystkie obliczenia wykonano przy wykorzystaniu arkusza kalkulacyjnego MS Excel. W artykule wykorzystano dane statystyczne publikowane przez Główny Urząd Statystyczny w Rocznikach Statystycznych Handlu Zagranicznego.

2. Struktura geograficzna obrotów towarowych handlu zagranicznego Polski

W latach 1999-2012 Polska zwiększała systematycznie zarówno sprzedaż eksportową na światowe rynki (od wartości eksportu 108 757,9 mln zł w 1999 roku do 603 418,6 mln zł w 2012 roku), jak i zakupy importowe z tych rynków (od wartości importu 182 400,0 mln zł w 1999 roku do 648 127,6 mln zł w 2012 roku). Aspektem, na który należy zwrócić szczególną uwagę, jest występująca w całym badanym okresie przewaga importu nad eksportem, czyli ujemne saldo obrotów towarowych handlu zagranicznego Polski (największe w 2008 roku wyniosło -91 645,2 mln zł).

Dynamika wzrostu obrotów towarowych handlu zagranicznego Polski w latach 1999-2012 była wysoka. W badanym okresie nastąpił 5,5-krotny wzrost wartości eksportu oraz 3,5-krotny wzrost wartości importu (licząc jednopodstawowy – w odniesieniu do roku bazowego 1999 – indeks dynamiki wzrostu w mld zł). Analizując dynamikę wzrostu wartości eksportu w podziale na grupy krajów, najwyższe indek-

Rys. 1. Wartość eksportu, importu i salda obrotów handlu zagranicznego Polski (ceny bieżące, w mld zł) oraz jednopodstawowy indeks dynamiki eksportu i importu Polski (obliczony dla cen bieżących, w mld zł) w latach 1999-2012

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2007-2013.

sy zanotowano w krajach rozwiniętych oraz krajach rozwijających się (ok. 6), natomiast dla krajów Europy Środkowo-Wschodniej jednopodstawowy indeks dynamiki wyniósł 3,14. W przypadku importu najwyższą dynamiką wzrostu w stosunku do 1999 roku charakteryzowały się rynki krajów rozwijających się (jednopodstawowy indeks dynamiki w 2012 roku wyniósł 6).

Cechą charakterystyczną polskiego handlu zagranicznego w analizowanym okresie była kontynuacja reorientacji obrotów handlowych ze Wschodu na Zachód. Systematycznemu spadkowi udziału krajów Europy Środkowo-Wschodniej w obrotach towarowych handlu zagranicznego Polski (zwłaszcza w eksporcie) towarzyszył wzrost udziału krajów rozwiniętych gospodarczo.

Największym odbiorcą polskiego eksportu są kraje rozwinięte. W latach 1999-2003 udział krajów rozwiniętych jako odbiorców polskich towarów kształtował się na poziomie 74-76%, a od 2004 roku można zauważyć znaczny wzrost znaczenia tej grupy krajów w polskim eksporcie – nastąpił wzrost udziału o ok. 10 punktów procentowych i w latach 2004-2012 wynosił ok. 82-85%. Nie jest to zjawisko zaskakujące, a wiąże się z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku.

Tabela 1. Wartość eksportu i importu Polski ogółem (w mln zł) oraz struktura obrotów handlu zagranicznego Polski według grup krajów (obliczona dla cen bieżących, udziały w %) w latach 1999-2012

Rok	Wartość eksportu Polski ogółem (w mln zł)	Wartość importu Polski ogółem (w mln zł)	Kraje rozwinięte	Kraje rozwijające się	Kraje Europy Środkowo-Wschodniej	Kraje rozwinięte		Kraje rozwijające się	
						EKSPORT (w %)			IMPORT (w %)
1999	108 757,9	182 400,0	76,3	6,7	17,0	74,1	11,7	14,2	
2000	137 908,7	213 071,8	76,3	6,3	17,3	70,9	10,6	18,5	
2001	148 114,5	206 252,8	75,1	6,6	18,4	70,0	11,9	18,2	
2002	167 338,1	224 815,8	75,1	5,9	19,0	70,2	12,6	17,1	
2003	208 944,3	265 133,5	74,8	5,6	19,6	69,3	13,0	17,7	
2004	272 102,4	325 596,3	85,3	5,7	9,0	75,9	14,2	9,9	
2005	288 780,8	328 192,0	83,6	6,4	10,0	73,3	15,1	11,6	
2006	343 779,0	394 030,0	83,2	6,1	10,7	70,2	17,4	12,4	
2007	386 555,6	456 828,4	84,1	6,1	9,9	71,1	18,3	10,6	
2008	405 383,1	497 028,3	83,0	6,7	10,3	69,3	19,1	11,6	
2009	423 242,0	463 382,6	85,6	6,9	7,5	69,1	20,9	10,0	
2010	481 058,2	536 220,6	84,9	7,1	8,0	67,2	21,0	11,8	
2011	558 739,0	623 372,7	84,3	7,4	8,3	66,7	19,1	14,1	
2012	603 418,6	648 127,6	82,3	8,1	9,6	64,6	19,5	15,9	

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2007-2013.

Podobne trendy występują w całej Unii Europejskiej, w której handlu dominują obroty *intra trade*, czyli dokonujące się wewnątrz ugrupowania integracyjnego. Tym wysokim obrotom sprzyja zniesienie barier, uproszczenia w dostępie do rynków, wspólne przepisy fitosanitarne, nowe podejście do norm i standardów. Wysokiej dynamice obrotów sprzyja również znajomość rynków, ich bliskość i przewidywalność partnerów handlowych². Udział rynku krajów UE stanowił ok. 93% całości rynku krajów rozwiniętych. Rynki krajów UE pochłaniały w latach 2004-2012 ok. 77-79% towarów eksportowanych z Polski (w latach 1999-2003 wskaźnik ten wynosił ok. 70%). Dosyć stabilnym udziałem w eksporcie Polski charakteryzowały się w badanym okresie rynki krajów rozwijających się – od 6,7% w 1999 roku do 8,1% w 2012 roku. Zmniejszył się natomiast udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w całkowitym eksporcie Polski. W 1999 roku wywóz do tej grupy państw stanowił 17% eksportu Polski ogółem, a w 2012 roku zaledwie 9,6%.

² K. Gawlikowska-Hueckel, S. Umiński, *Handel zagraniczny Małopolski 2006*, opracowanie przygotowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Transportu, Gospodarki i Infrastruktury, Kraków 2008, s. 35.

W przypadku importu w latach 1999-2012 widać wzrost znaczenia w całkowitym imporcie Polski rynków krajów rozwijających się (z blisko 12% w 1999 roku do ok. 20% w 2012 roku). Udział w polskim imporcie krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2000-2003 kształtował się na poziomie ok. 17-18%, podczas gdy w 2004 roku nastąpił znaczny spadek znaczenia tych krajów jako dostawców na polski rynek (do 9,9%). Od 2011 roku widać ponowny wzrost zainteresowania polskim rynkiem wśród kontrahentów z krajów Europy Środkowo-Wschodniej (udział ok. 14-15% w imporcie Polski ogółem). Znaczenie krajów rozwiniętych w polskim imporcie w badanym okresie charakteryzuje się systematyczną tendencją spadkową z poziomu 74,1% w 1999 roku do 64,6% w 2012 roku³.

3. Struktura przedmiotowa obrotów towarowych handlu zagranicznego Polski

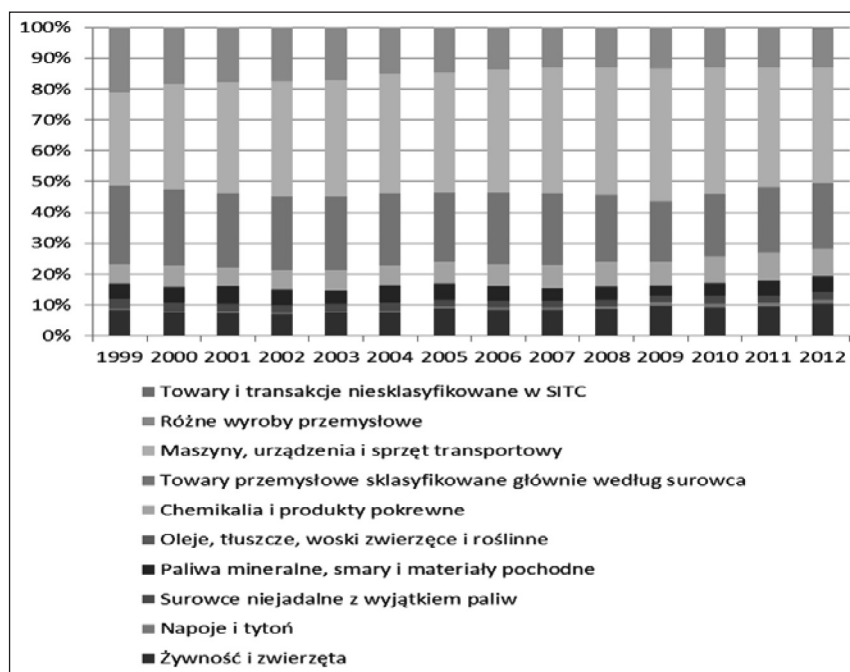
W ślad za zmianami w strukturze geograficznej następują zmiany w strukturze towarowej handlu zagranicznego Polski. Wynikają one zarówno z procesu transformacji całej gospodarki, jak i ze zmian w popycie światowym⁴.

Według nomenklatury SITC⁵, w latach 1999-2012 w eksporcie Polski wzrósł udział chemikaliów i produktów pokrewnych (z 6,2% w 1999 roku do 9,1% w 2012 roku), żywności i zwierząt (z 8,5% do 10,5%) oraz napojów i tytoniu (z 0,4% do 1,3%). Spadek udziału w eksporcie zanotowano w sekcjach: towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według surowca (z 25,5% do 21,1%), różne wyroby przemysłowe (z 20,9% do 12,7%) oraz surowce niejadalne z wyjątkiem paliw (z 3% do 2,4%). W przypadku maszyn, urządzeń i sprzętu transportowego w latach 1999-2009 występował wzrost udziału (z 30,3% do 43,2%), a od 2010 roku miał miejsce systematyczny spadek znaczenia tej sekcji w całkowitym eksporcie Polski do poziomu 37,4% w 2012 roku (co nadal stanowi wyższy udział niż w bazowym roku analizy). Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne, a także oleje, tłuszcze, woski zwierzęce i roślinne były sekcjami, które charakteryzowały się stałym udziałem w eksporcie w całym badanym okresie (odpowiednio ok. 5% oraz ok. 0,2%). W polskim eksporcie sekcjami SITC o największym znaczeniu (mierzonym udziałem w wartości eksportu ogółem) są: (1) maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy, (2) towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według surowca (produkty metalowe i z minerałów niemetalicznych, żelazo i stal, metale nieżelazne, produkty z drewna bez mebli, papier, skóra, przędza włókiennicza) oraz (3) różne wyroby przemysłowe (tj. meble, odzież, obuwie).

³ Wyjątek stanowił rok 2004, w którym zanotowano wzrost udziału.

⁴ H. Maćkowiak, *Zmiany przestrzenno-strukturalne w handlu zagranicznym Polski*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2003, s. 73.

⁵ Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Handlu (SITC) wydana przez Departament Statystyki ONZ. Służy do klasyfikowania wszystkich towarów objętych handlem międzynarodowym (Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego..., s. 13).

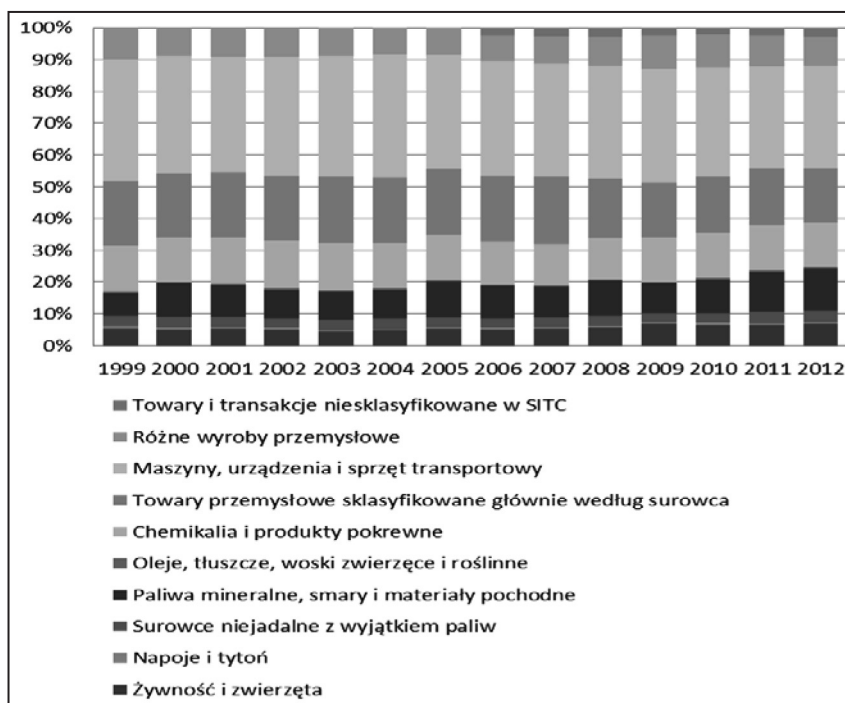

Rys. 2. Struktura eksportu według sekcji nomenklatury SITC w latach 1999-2012 (obliczona dla cen bieżących, w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2007-2013.

Według nomenklatury SITC w latach 1999-2012 zmiany udziałów poszczególnych sekcji w imporcie Polski ogółem nie były znaczne, struktura importu charakteryzowała się względną stabilnością. Spadek udziału w imporcie zanotowano w sekcjach: maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy (z 38,2% w 1999 roku do 32,1% w 2012 roku) oraz towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według surowca (z 20,7% do 17,3%). Chemikalia i produkty pokrewne, różne wyroby przemysłowe, surowce niejadalne z wyjątkiem paliw, napoje i tytoń oraz oleje, tłuszcze, woski zwierzęce i roślinne były sekcjami, które charakteryzowały się stałym udziałem w imporcie Polski ogółem w całym badanym okresie (odpowiednio: ok. 14%, 9%, 3%, 0,6% oraz 0,4%). W przypadku paliw mineralnych, smarów i materiałów pochodnych w latach 1999-2009 udział tej sekcji w imporcie ogółem był względnie stały (ok. 9-10%), a od 2010 roku zaczął wzrastać osiągając 13,2% w 2012 roku. Podobna sytuacja wystąpiła także w sekcji żywność i zwierzęta – w latach 1999-2007 stały udział w imporcie Polski (ok. 5%), a od 2008 roku wzrost udziału do poziomu 7% w 2012 roku. Do sekcji nomenklatury SITC o największym znaczeniu w polskim imporcie (mierzonym udziałem w wartości importu ogółem) zalicza się –

podobnie jak w eksporcie – maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy (1. pozycja) oraz towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według surowca (2. pozycja), z kolei na trzecim miejscu – chemikalia i produkty pokrewne, a na czwartym – paliwa mineralne, smary i materiały pochodne.

Rys. 3. Struktura importu według sekcji nomenklatury SITC w latach 1999-2012 (obliczona dla cen bieżących, w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2007-2013.

Dla zobrazowania zmian struktury towarowej handlu zagranicznego można zastosować wskaźnik stopnia przekształceń struktury (Wp) liczony według wzoru⁶:

$$Wp = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^n |c_k^1 - c_k^0|$$

gdzie: Wp – wskaźnik stopnia przekształceń struktury towarowej handlu zagranicznego (eksportu, importu); C_k^1 – udział sekcji k w ogólnej wartości eksportu (importu) w roku końcowym, C_k^0 – udział sekcji k w ogólnej wartości eksportu (importu) w roku początkowym; k – liczba sekcji, 1, 2, ..., n .

⁶ H. Maćkowiak, wyd. cyt., s. 76.

Jeżeli struktura towarowa handlu nie ulega zmianie, wówczas wskaźnik ma wartość 0, natomiast przy całkowitej zmianie struktury wynosi 100.

Wartość tego wskaźnika w latach 1999-2012 według nomenklatury SITC w odniesieniu do eksportu Polski wynosiła 13,3, a w odniesieniu do importu Polski 10,6. Powyższe wyniki wskazują, że zmiany struktury towarowej zarówno eksportu, jak i importu były nieznaczne, przy czym nieco większa była skala zmian dla struktury towarowej eksportu w analizowanym okresie.

4. Najważniejsze kraje w handlu zagranicznym Polski

Dokonując analizy polskiego handlu zagranicznego w roku 2012 w odniesieniu do roku 2002, można zauważyć, że zarówno w eksporcie, jak i w imporcie strategicznym (choć z malejącym udziałem) krajem-partnerem w wymianie towarowej są Niemcy.

Konsekwentnie od lat najpoważniejszym partnerem w eksporcie dla Polski są Niemcy – ponad 25% polskich towarów trafiło na rynek tego kraju w 2012 roku. Eksport Polski na ten rynek zwiększył się z 54,07 mld zł w 2002 roku do 151,75 mld zł w 2012 roku. Jednocześnie można zaobserwować spadek udziału Niemiec w eksporcie Polski z poziomu 32,3% do 25,1%. Drugą pozycję na liście zajęła w 2012 roku Wielka Brytania, w przypadku której zanotowano wzrost wartości eksportu (z 8,68 mld zł w 2002 roku do 40,8 mld zł w 2012 roku), jak i wzrost udziału tego kraju w eksporcie Polski – z 5,2% w 2002 roku do 6,8% w 2012 roku. Na trzecim miejscu tego rankingu w 2012 roku uplasowały się Czechy (udział 6,3% w 2012 roku, „skok” z pozycji 6. i udziału 4,0% w 2002 roku). Kolejne miejsce zajęła Francja (udział 5,9% w 2012 roku, spadek z pozycji 2. i udziału 6,0% w 2002 roku). Piąty wynik przypadł Rosji (udział 5,3% w roku 2012, „skok” z pozycji 7. i udziału 3,2% w 2002 roku). Udział żadnego z pozostałych krajów nie przekraczał 5% całkowitego eksportu Polski.

W przypadku polskiego importu również Niemcy są najistotniejszym krajem-partnerem z udziałem wynoszącym w 2012 roku 21,3% (spadek o 3 punkty procentowe w stosunku do 2002 roku). Pod względem wartości sprzedaży niemieckich towarów w Polsce odnotowano 2,5-krotny wzrost obrotów – z 54,69 mld zł w 2002 roku do 138,18 mld zł w 2012 roku. Na drugim miejscu rankingu w 2012 roku znalazła się Rosja, w przypadku której odnotowano wzrost wartości importu towarów z tego kraju na polski rynek (z poziomu 17,98 mld zł w 2002 roku do 91,05 mld zł w 2012 roku), jak i wzrost udziału tego kraju w imporcie Polski (z 8,0% w 2002 roku do 14,0% w 2012 roku, „skok” z pozycji 3. w 2002 roku). Znaczną poprawę pod względem udziałów w polskim imporcie odnotowały Chiny (wzrost udziału do 8,9% w 2012 roku z pozycji 6. z 3,8% udziałem w 2002 roku). Czwartą pozycję zajęły w 2012 roku Włochy z udziałem (spadkowym) 5,2%. Udział żadnego z pozostałych krajów nie przekraczał 4% całkowitego importu Polski.

Tabela 2. Lista dziesięciu najważniejszych krajów-partnerów w handlu zagranicznym Polski w 2002 i 2012 roku (udziały w %)

Lp.	Struktura eksportu według krajów przeznaczenia				Struktura importu według krajów pochodzenia			
	kraj	udział	kraj	udział	kraj	udział	kraj	udział
	2012		2002		2012		2002	
1	Niemcy	25,1	Niemcy	32,3	Niemcy	21,3	Niemcy	24,3
2	Wielka Brytania	6,8	Francja	6,0	Rosja	14,0	Włochy	8,4
3	Czechy	6,3	Włochy	5,5	Chiny	8,9	Rosja	8,0
4	Francja	5,9	Wielka Brytania	5,2	Włochy	5,2	Francja	7,0
5	Rosja	5,3	Holandia	4,5	Francja	3,9	Wielka Brytania	3,9
6	Włochy	4,9	Czechy	4,0	Holandia	3,9	Chiny	3,8
7	Holandia	4,5	Rosja	3,2	Czechy	3,7	Holandia	3,5
8	Ukraina	2,8	Belgia	3,2	USA	2,6	USA	3,3
9	Szwecja	2,7	Szwecja	3,2	Wielka Brytania	2,4	Czechy	3,2
10	Słowacja	2,6	Ukraina	2,9	Korea Płd.	2,3	Belgia	2,8

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2013.

Biorąc pod uwagę saldo handlu zagranicznego Polski według najważniejszych partnerów eksportowych można zauważyć, iż w 2012 roku w stosunku do 2002 roku nastąpiła poprawa wyniku prowadzonej wymiany handlowej. W 2002 roku w wymianie handlowej we wszystkich pięciu najważniejszych pod względem udziałów krajach odnotowano ujemne saldo handlowe, natomiast w 2012 roku eksport netto był dodatni w wymianie z Niemcami, Wielką Brytanią, Czechami i Francją, ujemne saldo odnotowano jedynie w handlu z Rosją.

Koncentracja geograficzna handlu zagranicznego wskazuje, jaka część krajowego eksportu oraz importu trafia na rynki bądź przybywa z rynków, np. 3, 5, 10 czy 25 krajów. Współczynnik koncentracji geograficznej eksportu w latach 2002-2012 wykazywał tendencję spadkową⁷. Obniżanie się tego wskaźnika jest zjawiskiem pozytywnym – świadczy o większej geograficznej dywersyfikacji kontrahentów, co chroni kraj przed gwałtownym załamaniem eksportu w przypadku braku zamówień od kluczowego partnera handlowego. Jednakże należy mieć świadomość, iż w dobie globalizacji i liberalizacji, kryzys na rynku jednego z odbiorców przenosi się z regu-

⁷ Współczynnik koncentracji został obliczony jako suma udziałów pierwszych 3, 5, 10 i 25 krajów w eksporcie oraz imporcie Polski ogółem dla 2002 i 2012 roku.

ły do innych krajów. Dla przykładu w 2012 roku 89,7% eksportu Polski koncentrowało się w 25 krajach – najważniejszych partnerach handlowych (spadek z 91,9% w 2002 roku)⁸. W przypadku importu wskaźnik koncentracji dla trzech oraz pięciu krajów zwiększył się w 2012 roku w stosunku do 2002 roku, dla dziesięciu krajów w badanym okresie był równy, a dla dwudziestu pięciu najważniejszych krajów obniżył się⁹.

Wśród 10 najważniejszych partnerów handlowych Polski w 2012 roku w eksporcie wszystkie były krajami europejskimi, natomiast w imporcie tylko 7 z nich; w tym 5 w eksporcie (Niemcy, Czechy, Rosja¹⁰, Ukraina, Słowacja) oraz 3 w imporcie (Niemcy, Rosja, Czechy) są bezpośrednimi sąsiadami Polski. Sytuację taką może tłumaczyć teoria grawitacji upatrująca przyczyn handlu w asymetrii pozycji partnerów handlowych. Zgodnie z tą teorią, kierunki handlu kształtowane są przez specyficzne siły przyciągające (siły ciężenia). Wielkość oraz kierunki oddziaływania tych sił determinowane są przez takie czynniki, jak: wartość dochodu narodowego uczestników wymiany, odległość geograficzna między nimi, koszty transportu, zakres oraz skuteczność różnego rodzaju barier handlowych i pozahandlowych, odległość kulturowa. Czynniki te określane są mianem odległości ekonomicznej bądź kosztami komunikowania się¹¹. Teoria ta potwierdza tezę, iż regiony „ciężą” w kierunku najbliższych sobie rynków zbytu¹². Stąd najważniejsi partnerzy handlowi Polski to Niemcy i Czechy, a ze względów kulturowych czy socjologicznych także Wielka Brytania (od 2004 roku).

Zwrócić należy ponadto uwagę na silną pozycję „lidera”, jakim są Niemcy. Różnica pomiędzy wartością eksportu Polski na rynek tego państwa a na rynek drugiego w tym rankingu kraju, którym jest Wielka Brytania wynosi blisko 111 mld zł, jest zatem 2,7-krotnie większa niż wartość eksportu Polski do Wielkiej Brytanii. W przypadku importu różnice w wartości obrotów handlowych z dwoma najważniejszymi partnerami nie są tak pokaźne. Różnica pomiędzy wartością importu z Niemiec a wartością importu z Rosji wynosi 47 mld zł. Jest zatem o połowę mniejsza niż wartość importu z Rosji do Polski.

⁸ Wskaźnik koncentracji eksportu Polski dla 3 krajów wyniósł 43,8% w 2002 roku i 38,2% w 2012 roku; dla 5 krajów w 2002 roku 53,5%, a w 2012 roku 49,4%; dla 10 krajów w 2002 roku 70%, a w 2012 roku 66,9%; dla 25 krajów w 2002 roku wyniósł 91,9%, a w 2012 roku 89,7%.

⁹ Wskaźnik koncentracji importu Polski dla 3 krajów w 2002 roku wyniósł 40,7%, a w 2012 roku 44,2%; dla 5 krajów w 2002 roku wyniósł 51,6%, a w 2012 roku 53,3%; dla 10 krajów w 2002 i 2012 roku wyniósł 68,2%; dla 25 krajów w 2002 roku wyniósł 90,7%, a w 2012 roku 89,1%.

¹⁰ Obwód Kaliningradzki.

¹¹ J. Misala, *Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2003, s. 129-130.

¹² P. Gajewski, K. Gawlikowska-Hueckel, S. Umiński, *Szanse i zagrożenia związane z przyjęciem euro przez Polskę w ujęciu regionalnym. Streszczenie, [w:] Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej. Projekty badawcze część II*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2009, s. 65.

5. Najważniejsze towary w handlu zagranicznym Polski

Największy udział w eksporcie Polski w 2012 roku zanotowano dla części i akcesoriów do pojazdów samochodowych (tj. zderzaki, pasy bezpieczeństwa, hamulce, skrzynie biegów, mosty napędowe, koła, układy zawieszenia, chłodnice, tłumiki i rury wydechowe, sprzęgła, koła kierownicy, poduszki powietrzne). Grupa ta stanowiła ponad 4,6% eksportu kraju ogółem (jest to „skok” z 2. pozycji i udziału 3,4% w 2002 roku). Na drugim miejscu w rankingu uplasowały się samochody osobowe z udziałem na poziomie 3,7% (ponownie jest to „skok” z 3. pozycji i udziału 3,4% w 2002 roku). Warto w tym miejscu wspomnieć, iż zagraniczne inwestycje w tej branży przemysłu umożliwiły jej modernizację i znaczny wzrost produkcji eksportowej. Również na trzecim miejscu udział grupy towarów był bardzo zbliżony (3,2%) i dotyczył artykułów z tworzyw sztucznych. W przypadku pozostałych grup udział był już zdecydowanie niższy i wynosił poniżej 3% dla każdej grupy towarów. Wśród 10 najważniejszych towarów eksportowych Polski w 2012 roku pojawiają się (nie występują natomiast w grupie najważniejszych towarów eksportowych w 2002 roku): aparatura odbiorcza dla telewizji, monitory i projektory wideo (z udziałem 2,8% eksportu Polski ogółem) oraz statki, łodzie i konstrukcje pływające (z udziałem 1,8%). Analizując pozycje, jakie zajmowały poszczególne grupy towarowe w rankingu 10 najważniejszych towarów eksportowych Polski (porównując 2002 i 2012 rok), najbardziej spektakularny rezultat można zauważyć w przypadku olejów ropy naftowej niesurowych, benzyny, nafty, olejów napędowych, opałowych i innych – „skok” z pozycji 14. i udziału 1,1% (w 2002 roku) na miejsce 5. z udziałem 2,4% w 2012 roku. Natomiast „spadki” na liście towarów eksportowych kraju odnotowano wśród silników spalinowych, tłokowych i ich części – spadek z miejsca 1. i udziału 4,4% (w 2002 roku) na pozycję 6. z udziałem 2,4% (w 2012 roku) oraz wśród mebli (bez mebli do siedzenia i lekarskich) i ich części – spadek z miejsca 4. w 2002 roku na 9. w 2012 roku.

Największy udział w imporcie Polski zarówno w 2002 roku, jak i w 2012 roku zanotowano w przypadku ropy naftowej. Grupa ta stanowiła w 2012 roku blisko 9,9% importu Polski ogółem (jest to blisko 2-krotny wzrost udziału, z 5,3% w 2002 roku). Wśród najważniejszych towarów importowych Polski w 2012 roku – z rosnącym udziałem i pozycją w rankingu – znalazły się: tworzywa sztuczne w formach podstawowych, części i akcesoria do pojazdów samochodowych oraz wyroby walcowane płaskie, sztaby, kątowniki, drut i inne wyroby ze stali niestopowej. Na trzeciej pozycji wśród najważniejszych towarów importowanych w 2012 roku znalazły się części i akcesoria do pojazdów samochodowych, których wartość importu (17,8 mld zł) przewyższała łączną wartość importowanych samochodów osobowych (16,1 mld zł). Tak wysoki import części był wynikiem m.in. sprowadzania z Europy Zachodniej w ramach prywatnego importu dużej liczby samochodów używanych i powypadkowych. Wśród 10 najważniejszych towarów importowanych do Polski w 2012 roku pojawiają się (nie występują natomiast w grupie najważniejszych to-

Tabela 3. Struktura towarowa eksportu Polski w 2002 i 2012 roku – lista dziesięciu najważniejszych towarów według nomenklatury CN (udziały w %)

Lp.	Towary	Udział	Towary	Udział
	2012		2002	
1	Części i akcesoria do pojazdów samochodowych	4,6	Silniki spalinowe, tłokowe i ich części	4,4
2	Samochody osobowe	3,7	Części i akcesoria samochodów	3,4
3	Artykuły z tworzyw sztucznych	3,2	Samochody osobowe	3,4
4	Aparatura odbiorcza dla telewizji; monitory, projektory wideo	2,8	Meble (bez mebli do siedzenia i lekarskich)	3,0
5	Oleje ropy naftowej niesurowe, benzyna, nafta, oleje napędowe, opałowe	2,4	Artykuły z tworzyw sztucznych	2,5
6	Silniki spalinowe, tłokowe i ich części	2,4	Węgiel; brykiety, brykietki, paliwa stałe wytwarzane z węgla	2,0
7	Artykuły z kauczuku	2,3	Wyroby z kauczuku	1,8
8	Statki, łodzie oraz konstrukcje pływające	1,8	Papier, tektura, bibułka papierosowa	1,8
9	Meble (bez mebli do siedzenia i lekarskich) i ich części	1,7	Aluminium i wyroby z aluminium	1,6
10	Wyroby walcowane płaskie, sztaby, kątowniki, drut i inne wyroby z żeliwa lub stali niestopowej	1,7	Wyroby z papieru i tektury	1,5

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2013.

warów importowych w 2002 roku): produkty farmaceutyczne (z udziałem 2,5% importu Polski ogółem) oraz maszyny i urządzenia do automatycznego przetwarzania danych (z udziałem 1,7%). Natomiast w grupie towarów importowanych do kraju z malejącym udziałem w imporcie ogółem i słabszą pozycją w rankingu w 2012 roku zanotowano: samochody osobowe (spadek udziału z 4,6% do 2,5%), papier, tekturę i bibułkę papierosową, artykuły z tworzyw sztucznych oraz aluminium i artykuły z aluminium.

Stopień koncentracji towarowej eksportu w całej Polsce był relatywnie stabilny w latach 2002-2012, ze słabą tendencją wzrostową – występował wzrost koncentracji w poszczególnych grupach towarowych (analizując koncentrację 3, 5, 10, 15, 20 czy 25 towarów). W przypadku importu w latach 2002-2012 nastąpił silniejszy wzrost koncentracji towarowej niż dla eksportu. W związku z tym w 2012 roku wskaźniki koncentracji towarowej importu były wyższe niż wskaźniki koncentracji towarowej eksportu w Polsce.

Tabela 4. Struktura towarowa importu Polski w 2002 i 2012 roku – lista dziesięciu najważniejszych towarów według nomenklatury CN (udziały w %)

Lp.	Towary	Udział	Towary	Udział
	2012		2002	
1	Ropa naftowa	9,9	Ropa naftowa	5,3
2	Tworzywa sztuczne w formach podstawowych	2,8	Samochody osobowe	4,6
3	Części i akcesoria do pojazdów samochodowych	2,7	Artykuły z tworzyw sztucznych	3,4
4	Artykuły z tworzyw sztucznych	2,7	Tworzywa sztuczne w formach podstawowych	2,4
5	Wyroby walcowane płaskie, sztaby, kątowniki, drut i inne wyroby ze stali niestopowej	2,6	Papier, tektura, bibułka papierosowa	2,1
6	Produkty farmaceutyczne	2,5	Części i akcesoria samochodów	1,9
7	Samochody osobowe	2,5	Silniki spalinowe tłokowe i ich części	1,7
8	Maszyny i urządzenia do automatycznego przetwarzania danych	1,7	Aluminium i wyroby z aluminium	1,7
9	Aluminium i artykuły z aluminium	1,6	Wyroby walcowane płaskie, sztaby, kątowniki, drut i inne wyroby ze stali niestopowej	1,7
10	Papier, tektura, bibułka papierosowa	1,6	Gaz ziemny	1,5

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2013.

Tabela 5. Wskaźnik koncentracji towarowej eksportu i importu Polski w 2002 i 2012 roku

Wskaźnik koncentracji dla:	Eksport		Import	
	2012	2002	2012	2002
3 towarów	11,5	11,2	15,4	13,3
5 towarów	16,7	16,7	20,7	17,8
10 towarów	26,6	25,5	30,6	26,3
15 towarów	33,3	31,8	36,8	31,6
20 towarów	38,5	35,5	40,2	35,3
25 towarów	42,2	38,2	42,6	38,0

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2013.

Warto w tym miejscu przeanalizować wskaźniki koncentracji towarowej eksportu w kontekście zagrożeń oraz szans, które mogą one stworzyć dla sytuacji gospodarczej. Mniejsza koncentracja towarowa (większa dywersyfikacja) sprzedaży

jest bardziej bezpieczna, gdyż w razie spadku popytu na rynkach zagranicznych nie spowoduje gwałtownego załamania produkcji w gałęziach eksportowych, co poprzez reakcję łańcuchową mogłoby wywołać obniżenie produkcji, zatrudnienia, płac i popytu na towary firm danego państwa, a w konsekwencji wywołać kryzys gospodarki krajowej. Ponadto w przypadku pojawienia się kłopotów wśród wielkich eksporterów może dojść do radykalnego zmniejszenia lub nawet wstrzymania sprzedaży za granicę. Jeżeli dotyczyłoby to firm, których udział w eksporcie jest bardzo wysoki, mogłoby prowadzić do zasadniczego zmniejszenia eksportu całego kraju. Im większa dywersyfikacja towarowa sprzedaży, tym większe uniezależnienie się państwa od wahań popytu na różne towary. Także z perspektywy członkostwa Polski w strefie euro wysoki stopień koncentracji towarowej eksportu – w świetle teorii optymalnych obszarów walutowych – nie jest korzystny. Załamanie wpływów z eksportu w znaczącej branży w gospodarce kraju mogłoby doprowadzić do niestabilności bilansu obrotów handlowych. Z drugiej strony, rozważania w ramach nowej geografii ekonomicznej wskazują, iż wysoka koncentracja towarowa powoduje wzrost korzyści skali, których źródłem jest specjalizacja. Znaczna skala produkcji eksportowej (specjalizacja w eksporcie) może wpłynąć na obniżkę kosztów produkcji, sprzyjać lepszemu rozeznaniu rynków zagranicznych, ułatwiać zawieranie kontraktów i prowadzić do obniżenia kosztów transportu – przyczyniać się tym samym do wzrostu zdolności do konkutowania z podobnymi towarami wytwarzanymi w innych krajach¹³.

6. Zakończenie

Handel zagraniczny jest jednym z najważniejszych czynników wzrostu gospodarczego krajów. Problemem polskiego handlu zagranicznego jest duża przewaga importu nad eksportem, co powoduje powstawanie ujemnego salda handlowego. Na dynamiczny wzrost importu wpływają w znacznej mierze przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym. Wysoka skłonność inwestorów zagranicznych (ale także i firm krajowych), wykorzystujących nowe technologie, do importu wielu artykułów uzasadniana jest często koniecznością zakupu nowoczesnych dóbr inwestycyjnych, mających zmodernizować polską gospodarkę. Jednakże w rzeczywistości w 2012 roku w imporcie Polski tylko 15,1% przypadło na dobra inwestycyjne, 19,5% zaś na towary konsumpcyjne, a 65,4%¹⁴ na zużycie pośrednie, które stanowią towary zaopatrzeniowe dla przemysłu przetworzone, surowce, opakowania, półprodukty czy podzespoły wykorzystywane do bieżącej produkcji. Tak duży import zaopatrzeniowy wynika z faktu, iż krajowi kandydaci na kooperantów firm wykorzystujących nowe technologie nie potrafią sprostać wymogom jakościowym pod kątem zapotrzebowania na

¹³ K. Gawlikowska-Hueckel, S. Umiński, wyd. cyt., s. 29-30.

¹⁴ Dane za: *Handel zagraniczny styczeń – grudzień 2012 r.*, Informacje i opracowania statystyczne, Departament Handlu i Usług, GUS, Warszawa 2013, s. 165-166.

określone produkty. Dodatkowo warto wspomnieć, że zależność od importu zaopatrzeniowego jest tym większa, im więcej zagranicznych przedsiębiorstw ogranicza się do montażu podzespołów pochodzących w całości z zagranicy (przemysł samochodowy). Z kolei wysoki odsetek w polskim imporcie towarów konsumpcyjnych wynika z dużego popytu na towary sprowadzane z Zachodu. Popyt ten zaspokajany jest głównie przez podmioty prywatne sprowadzające do Polski artykuły pod kątem zapotrzebowania na krajowym rynku i możliwości szybkiego zysku¹⁵.

Z kolei sprzedaż za granicę cechuje pewna specyfika powodująca, iż nie wszystkie przedsiębiorstwa są zdolne do jej zainicjowania i prowadzenia. Na tę specyfikę, świadcząca o niehomogeniczności rynków zagranicznych, składają się zróżnicowane przepisy dotyczące sprzedaży i obrotu towarów na rynkach wewnętrznych, cechy oferty eksportowej (które sprawiają, że to właśnie te, a nie produkty konkurentów nabywane są przez zagranicznych kontrahentów, np. cena, jakość, szybkość dostaw, termin zapłaty), gusty i preferencje konsumentów z poszczególnych krajów. Z tego względu tylko część podmiotów gospodarczych jest zdolna do sprzedaży towarów na rynkach zagranicznych. Zatem, wielkość eksportu *per se* świadczy o sile gospodarki i zdolnościach do konkurowania w warunkach gospodarki otwartej.

Literatura

- Gajewski P., Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., *Szanse i zagrożenia związane z przyjęciem euro przez Polskę w ujęciu regionalnym. Streszczenie*, [w:] *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej. Projekty badawcze część II*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2009, s. 11-85.
- Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., *Handel zagraniczny Małopolski 2006*, opracowanie przygotowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Transportu, Gospodarki i Infrastruktury, Kraków 2008.
- Gawlikowska-Hueckel K., Umiński S., *Handel zagraniczny Małopolski 2008*, opracowanie przygotowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Gospodarki i Społeczeństwa Informacyjnego, Kraków 2009.
- Handel zagraniczny styczeń – grudzień 2012 r.*, Informacje i opracowania statystyczne, Departament Handlu i Usług, GUS, Warszawa 2013.
- Maćkowiak H., *Zmiany przestrzenno-strukturalne w handlu zagranicznym Polski*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2003.
- Misala J., *Współczesne teorie wymiany międzynarodowej i zagranicznej polityki ekonomicznej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2003.
- Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego, GUS, Warszawa 2003 oraz 2007-2013.

¹⁵ H. Maćkowiak, wyd. cyt., s. 81.

SPATIAL-STRUCTURAL CHANGES IN POLAND'S FOREIGN TRADE IN 1999-2012

Summary: The purpose of this paper is to present changes in the geographical structure and commodity composition of Polish foreign trade. Foreign trade is understood here in the narrow sense of selling and buying material goods abroad. The analysis covers Polish trade with all the countries of the world during the years 1999-2012. The article presents: the structure of foreign trade turnover by groups of countries (developed countries, developing countries and Central and East European countries) in 1999-2012, the composition of imports and exports by sections according to SITC nomenclature in 1999-2012, the foreign trade turnover by major countries in 2002 and 2012, and imports and exports by main commodities according to CN nomenclature in 2002 and 2012.

Keywords: geographical structure, commodity composition, foreign trade, Poland, structural changes.